

Revisionsutskottet

Tillsyn över valfinansieringen vid kommunalvalet 2025 – Statens revisionsverks berättelse

INLEDNING

Remiss

Tillsyn över valfinansieringen vid kommunalvalet 2025 – Statens revisionsverks berättelse (B 22/2025 rd): Ärendet har remitterats till revisionsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ledande redovisningsrevisor Pontus Londen, Statens revisionsverk.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

I lagen om kandidaters valfinansiering (273/2009, nedan valfinansieringslagen) föreskrivs om kandidaters valfinansiering och om redovisning av finansieringen. Med valfinansiering avses finansieringen av de kostnader för kandidaternas valkampanjer som uppkommer tidigast sex månader före och senast två veckor efter valdagen oberoende av när de betalas. En kandidats valfinansiering kan enligt lagen bestå av kandidatens egna medel eller lån som han eller hon har tagit upp, bidrag som kandidaten, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten har fått eller av något annat bidrag. Anmälningsskyldiga vid kommunalval är de som valts till fullmäktigeledamöter och ersättare. I sin redovisning ska de specificera finansieringen av och kostnaderna för valkampanjen. Den som är skyldig att lämna redovisning svarar enligt valfinansieringslagen för redovisningens innehåll.

Statens revisionsverk övervakar att skyldigheten att redovisa valfinansieringen fullgörs. Revisionsverket strävar efter att säkerställa att alla redovisningsskyldiga lämnar en redovisning av valfinansieringen och att redovisningarna inte innehåller väsentliga räknefel eller tekniska fel. Vid behov begär revisionsverket om tilläggsutredningar från de redovisningsskyldiga.

I kommunalvalet 2025 var sammanlagt 16 388 personer anmälningsskyldiga. Enligt redovisningarna av valfinansieringen uppgick de redovisningsskyldigas sammanlagda valfinansiering till 10,2 miljoner euro. De redovisningsskyldiga fick 4,1 miljoner euro i bidrag från utomstående för sina valkampanjer, vilket utgjorde 40 procent av den totala finansieringen. De sammanlagda kampanjkostnaderna uppgick enligt redovisningarna till 10 miljoner euro. De genomsnittliga kampanjkostnaderna per redovisningsskyldig var alltså cirka 614 euro. Det är en

Betänkande ReUB 2/2026 rd

ökning med cirka 36 procent jämfört med föregående kommunalval 2021, då de genomsnittliga kampanjkostnaderna var 415 euro per redovisningsskyldig.

Av redovisningarna av valfinansieringen framgick att begränsningarna om att ta emot valfinansiering enligt 4 § i valfinansieringslagen inte hade iakttagits till alla delar. En redovisningsskyldig hade tagit emot bidrag av ett bolag som staten har bestämmande inflytande i, det vill säga en part från vilken bidrag inte får tas emot enligt 4 § i valfinansieringslagen. Vid övervakningen framkom också tre fall där bidrag från en och samma bidragsgivare hade mottagits till ett belopp som överskrider det värde på 3 000 euro som tillåts vid kommunalval.

Den 13 april 2025 ordnades välfärdsområdesval och kommunalval för första gången samtidigt i Finland. Kandidaterna kunde ställa upp i båda valen. Om en kandidat har varit uppställd samtidigt i både välfärdsområdesvalet och kommunalvalet men blivit invald endast i det ena, är han eller hon dock skyldig att enligt valfinansieringslagen redovisa valfinansieringen för båda valen. Då lämnar den redovisningsskyldiga en redovisning med uppgifter om valfinansieringen för båda valen. Av de 16 388 redovisningsskyldiga vid kommunalvalet var 30 procent (4 851 personer) uppställda i bägge valen och därmed redovisningsskyldiga för finansieringen för både välfärdsområdesvalet och kommunalvalet.

Kandidaterna kan om de så önskar lämna en frivillig förhandsredovisning om sin valfinansiering. Genom förhandsredovisningen kan kandidaterna och de partier som ställt upp dem redogöra för sina planer som gäller kostnaderna för och finansieringen av valkampanjen. Sammanlagt 9 643 personer, det vill säga 32 procent av alla kandidater i kommunalvalet (29 950), lämnade in en förhandsredovisning till revisionsverket inom utsatt tid. Andelen redovisningsskyldiga som lämnade en förhandsredovisning var 5 433 personer, alltså 33 procent av alla redovisningsskyldiga. Förhandsredovisningen omfattas inte av tillsynen.

Redovisningen av valfinansieringen ska lämnas in inom två månader efter det att valresultatet har fastställts. Inom utsatt tid lämnade 13 996 redovisningsskyldiga in en redovisning till revisionsverket, vilket utgjorde 85 procent av alla redovisningsskyldiga. Om redovisningen av valfinansieringen inte lämnas in inom den utsatta tiden, skickar revisionsverket en uppmaning till den redovisningsskyldiga om att lämna in redovisningen. En första uppmaning skickades till 2 331 redovisningsskyldiga och en andra uppmaning skickades till 698 redovisningsskyldiga. Efter att tidsfristen för den andra uppmaningen löpt ut hade fortfarande inte alla redovisningsskyldiga lämnat in sina redovisningar. Tillsynsprocessen för de saknade redovisningarna övergick därmed till ett förfarande enligt viteslagen (1113/1990). Innan vite föreläggs får den redovisningsskyldige en begäran om hörande. En begäran om hörande skickades till sammanlagt 141 redovisningsskyldiga. Slutligen förelades en redovisningsskyldig ett vite om 7 000 euro för att lämna in redovisningen av valfinansieringen. Även denna redovisning lämnades in till revisionsverket innan det blev nödvändigt att gå vidare till nästa steg i vitesprocessen. Enligt utskottet är det positivt att alla redovisningsskyldiga slutligen lämnade in sina redovisningar till revisionsverket och att vite inte behövde dömas ut.

Efter granskningen av redovisningarna, de tilläggsutredningar som de redovisningsskyldiga lämnat in och de redovisningsskyldigas kompletteringar har revisionsverket inte tagit del av

Betänkande ReUB 2/2026 rd

omständigheter som skulle ge anledning att ifrågasätta riktigheten i de inlämnade redovisningarna.

Ändringarna i valfinansieringslagen

Valfinansieringslagen ändrades 2025. Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om kandidaters valfinansiering, partilagen, vallagen och 10 § i lagen om medborgarinitiativ (RP 190/2024 rd) baserade sig på regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering samt delvis på regeringens proposition RP 254/2022 rd, som förföll vid utgången av föregående valperiod. Ändringarna trädde i kraft den 1 juli 2025.

I och med lagändringen ska också långgivaren uppges i redovisningen av valfinansieringen, om lånet är betydande. Vid kommunalval anses ett lån på minst 1 100 euro vara betydande och vid andra val ett lån på minst 2 000 euro. Dessutom ska de borgensförbindelser och tredjemanspanter som gäller lån redovisas. Om långgivaren är ett kreditinstitut räcker det med information om att det är fråga om ett lån som beviljats av ett kreditinstitut. Revisionsverket anser att skyldigheten som införts i valfinansieringslagen att redovisa för betydande långgivare är en av de viktigaste lagändringarna. Enligt revisionsverket ökar ändringen framför allt insynen i valfinansieringen och eliminerar den grävsta möjligheten att kringgå lagen samtidigt som den får lån som finansieringsform för politisk verksamhet att ligga bättre i linje med andra beloppsbegränsningar som gäller valfinansiering.

Utskottet har behandlat offentliggörandet av namnen på dem som beviljat lån i sitt betänkande ReUB 11/2022 rd och i sina utlåtanden ReUU 7/2022 rd och ReUU 1/2025 rd. I flera sakkunnigyttranden till utskottet ansågs det motiverat och positivt att anmälningsskyldigheten i fråga om valfinansiering utvidgas till att gälla också de aktörer som beviljat kandidaten lån. Sakkunniga ansåg att ändringen bidrar till att undanröja tvivlen på att redovisningen av valfinansieringen är heltäckande och korrekt, vilket också ligger i kandidatens intresse. Utskottet ansåg att den då föreslagna ändringen var bra med tanke på att den gör valfinansieringen mer öppen för insyn. Utskottet välkomnar att valfinansieringslagen har ändrats till denna del.

När valfinansieringslagen ändrades höjdes tröskelbeloppen för separat redovisning av bidrag. I fortsättningen ska varje enskilt bidrag och dess givare redovisas separat, om bidragets värde är minst 1 100 euro vid kommunalval, eller minst 2 000 euro vid övriga val. Tidigare var minimibeloppen 800 euro vid kommunalval och 1 500 euro vid övriga val. För kandidater som ställer upp i både välfärdsområdesvalet och kommunalvalet steg minimibeloppet från 800 euro till 2 000 euro. Vid kommunalvalet 2025 tillämpades fortfarande de tidigare lägre minimivärdena, eftersom lagändringen trädde i kraft först efter valet i början av juli 2025.

Revisionsverket konstaterar i sitt yttrande till utskottet att syftet med lagarna som reglerar den politiska finansieringen är att förbättra insynen i valfinansieringen, tillhandahålla information om kandidaternas eventuella bindningar, förhindra att det uppstår oönskade bindningar och begränsa ökningen av kostnaderna för valkampanjer. Revisionsverket anser att det bör ges så stor insyn som möjligt i valfinansieringen och gränserna för det bidrag som ska redovisas separat bör snarare sänkas än höjas. Också utskottet har i olika sammanhang lyft fram främjandet av insynen i valfinansieringen och anser fortfarande att det är en viktig fråga.

Betänkande ReUB 2/2026 rd

Revisionsverket lyfter i sin berättelse åter fram de reformbehov som fortfarande finns i valfinansieringslagen, såsom att de sanktioner som följer av överträdelser av valfinansieringslagen är små. I den nuvarande lagstiftningen är möjligheten att förelägga vite det enda sättet att effektivisera verkställandet av lagen som kan jämföras med sanktioner, men föreläggandet av vite är strikt begränsat. Om den redovisningsskyldiga trots uppmaningar inte lämnar in begärda utredningar till revisionsverket om finansieringen av eller kostnaderna för sin valkampanj, kan verket inte med stöd av valfinansieringslagen ålägga honom eller henne att lämna in uppgifterna. Revisionsverket kan inte heller med stöd av valfinansieringslagen ålägga en redovisningsskyldig att lämna in en så kallad efterhandsredovisning av lån som upptagits för en valkampanj.

Revisionsverket lyfter också fram sin begränsade rätt att få uppgifter, eftersom verket inte har rätt att kräva utredningar och tilläggsuppgifter av tredje parter för att inhämta jämförelseuppgifter och säkerställa att redovisningarna är korrekta. Skyldigheten att lämna uppgifter gäller endast de redovisningsskyldiga. Utskottet har behandlat revisionsverkets rätt att få jämförelseuppgifter i sitt betänkande ReUB 11/2022 rd och i sitt utlåtande ReUU 7/2022 rd. I de sakkunnigutredningar som utskottet då fick betonades det att föremålen för begäran om jämförelseuppgifter noggrant ska definieras och avgränsas till de fall där det finns klara och motiverade misstankar om försummelse eller om att utredningen är felaktig. Utskottet konstaterade i sitt betänkande och sitt utlåtande att "utskottet håller med de sakkunniga om att regleringen bör vara noggrant avgränsad och betonar att regleringen inte får göra det svårare att lämna bidrag eller minska enskilda personers och sammanslutningars vilja att ge ekonomiskt stöd till kandidaterna. Utskottet anser att revisionsverkets rätt att få jämförelseuppgifter för att kontrollera riktigheten i redovisningar av valfinansieringen är viktig för att öka trovärdigheten i tillsynen."

FÖRSLAG TILL BESLUT

Revisionsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av berättelse B 22/2025 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av berättelsen.

Betänkande ReUB 2/2026 rd

Helsingfors 22.4.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Johanna Ojala-Niemelä sd
medlem Hanna Holopainen gröna
medlem Tomi Immonen saf
medlem Janne Jukkola saml
medlem Arja Juvonen saf
medlem Teemu Kinnari saml
medlem Antti Kurvinen cent
medlem Hanna Laine-Nousimaa sd
medlem Sari Tanus kd.

Sekreterare var

specialsakkunnig Anne Kalliomäki.